
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

התעללות והזנחת ילדים - 3033

תאריך עדכון אחרון 18-01-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: עין כרם

מורה אחראי על הקורס (רכז): עו"ד עפרה בן מאיר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: ofrabm@haruv.org.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

התחום של התעללות בילדים התפתח לאורך השנים וידע שינויים מרחיקי לכת. ההבנה כי ילדים בסיכון אינם מיעוט וכי מדובר בתופעה רחבה יותר משהיה מקובל לחשוב בעבר, הובילה לפיתוח כלי אבחון וטיפול, כמו גם לשינוי חקיקתי נרחב. הקורס יתמקד בהכרת ההתפתחות ההיסטורית של מעמדם וזכויותיהם של ילדים נפגעי התעללות והזנחה, הן במישור הסוציאלי והן במישור המשפטי. דגש מיוחד יינתן לקטגוריות ההתעללות השונות ולדרכי הזיהוי והאיתור של ילדים בסיכון.

מטרות הקורס:

מטרת הקורס היא לאפשר לתלמידים חשיפה ראשונית לעולם הטיפול והמשפט הסובב את הילדים בסיכון בישראל. דגש מיוחד יינתן להבנת זכויות הילד, סוגי ההתעללות השונים, דרכי הזיהוי והאיתור של ילדים בסיכון והמענים המתפתחים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הבנה בסיסית של זכויות הילד העיקריות
2. הכרת סוגי ההתעללות השונים
3. הכרת המענים הטיפולים והמשפטיים לילדים בסיכון
4. הכרת דרכי ההתמודדות עם התופעה: איתור, זיהוי ומניעה

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- מבוא לתופעת ההתעללות בילדים.
- תאוריות של ילדות וזכויות הילד.
- חובת הדיווח.
- בין ענישה גופנית להתעללות פיזית.
- התעללות מינית.
- ילדים חשופים לאלימות.
- התעללות נפשית.
- השפעת הטראומה כתוצאה מהתעללות והזנחה על המוח.
- הזנחה.
- הזווית הרפואית בקטינים חסרי ישע.

פגיעות פיזיות- דגלים אדומים.
היבטים רפואיים של פגיעות מיניות.
טראומה בגיל הרך ובריאות הנפש.
הערכה פסיכוסוציאלית ותפקיד מערכת הבריאות באיתור ילדים בסיכון.

חומר חובה לקריאה:

- * הרמן, ג'. (1994). טראומה והחלמה. תל-אביב: עם עובד. פרק 5: התעללות בילדים (עמ' 121-143).
- * "גולדשטיין, ש. (2005). לדבר את השתיקה, איתור ילדים ובני נוער נפגעי התעללות והזנחה בשירותי הבריאות בקהילה. ירושלים: אשלים. 23-27.
- * מורג, ת. (1995). אתגרים חדשים בהגדרת גבולות הילדות והבגרות לאור האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד. בטחון סוציאלי, 44, 108 - 116.
- * קוורטרופ, י. (2002) "ילדים והילדות כחלק ממבנה חברתי" ביטחון סוציאלי, 63, 97-114.
- * חוק העונשין, התשל"ז-1997, סימן ו': פגיעה בקטינים וחסרי ישע (בתוך החוק והילד - קובץ חקיקה, המועצה לשלום הילד).
- * קדמן, י. (2010). במותה ציוותה לילדים רבים את החיים: חובת הדיווח על עבירות בילדים - רקע, סקירה ומהות. משפחה במשפט, כרך ג-ד, 337 - 346.
- * בוויאר, י. וקדמן, י. (2007). בין ענישה גופנית להתעללות: רב המשותף על השונה. בתוך ד. הורוביץ, י. בן - יהודה, מ. חובב (עורכים), התעללות והזנחה של ילדים בישראל (עמ' 673 - 680). ירושלים: ביאליק.
- * שמואלי, ב'. (2010). בין תקיפה, התעללות וענישה פיזית כלפי ילדים. בתוך ת. מורג, (עורכת). זכויות הילד והמשפט הישראלי (עמ' 183 - 222). תל אביב: רמות.
- * זליגמן, צ. (2004). מבוא לגילוי עריות: אין אמת, ואין חסד, ואין רחמים. בתוך צ. זליגמן, וז. סלומון, (עורכות), הסוד ושברו: סוגיות בגילוי עריות (עמ' 15 - 40). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- * Goodyear-Brown, P., Fath, A., & Myers, L. (2012). Child sexual abuse: The scope of the problem. In, P. Goodyear-Brown (Ed.), Handbook of child sexual abuse: Identification, assessment and treatment (pp. 3-120). New Jersey: John Wiley and Sons. Pp. 3-20.
- * Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. Child abuse & neglect, 32(8), 797-810.
- * פינצ'י, ר. כהן, א. וויצמן, א. (2000). מאפיינים והשלכות של התעללות רגשית בילדים ומתבגרים. הרפואה, 138, 237 - 240.
- * ע"א 2034 / 98 אמין נ' אמין, פ"ד נג (5) 69 (1999)
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. American journal of preventive medicine, 14(4), 245-258.
- * Anonymous (2002). A Patient's Personal Case Study of Adverse Childhood Experiences: Dear Doctor. The permanente Journal, 6(1), 48-51.
- * בן-יהודה, י. (2007). הזנחת ילדים. בתוך: הורוביץ, ד., ובן-יהודה, י. וחובב, מ. (עורכים), התעללות והזנחה של ילדים בישראל (עמ' 513 - 535). ירושלים: אשלים.
- * תומיסון, מ. (1996). הזנחה - התחום המוזנח של התעללות בילדים. ירושלים: המועצה הלאומית לשלום הילד והסתדרות הרפואית בישראל.
- * Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards,

V., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American journal of preventive medicine*, 14(4), 245-258.

חומר לקריאה נוספת:

- בן-אמיתי, ג. (2007). השלכות נפשיות של התעללות בילדים ומתבגרים. בתוך: הורוביץ, ד., ובן יהודה, י. וחובב, מ. (עורכים), התעללות והזנחה של ילדים בישראל (עמ' 536 - 565). ירושלים: אשלים.

בן-אריה, א'. (2006). המצוקה פנים רבות לה: על התפתחות תפיסת המצוקה בישראל. ביטחון סוציאלי 72, 39-58.

אפרת-גוט, ג. ובן אריה, א. (2001). האפידמיולוגיה של התעללות בילדים. בתוך צ. יפה וי. קדמן (עורכים), ילדים כקורבנות התעללות במשפחה: מבט נוסף על התופעה, שכיחותה, ומאפייניה (עמ' 1-33). ירושלים: המועצה הלאומית לשלום הילד בשיתוף עם האגודה לקידום העבודה הסוציאלית.

MacMillan, R. (2009). The life course consequences of abuse, neglect, and victimization: Challenges for theory, data collection, and methodology. *Child Abuse & Neglect*, 32, 661-665.

Belsky, J. (1993). Etiology of child maltreatment: a developmental-ecological analysis. *Psychological Bulletin*, 114, 413-434.

גארברינו, ג'. (1998) "גדילה בסביבה רעילה מבחינה חברתית". ביטחון סוציאלי, 51, 82-95. קדמן, י. (2002), זכויות הילד בישראל: הלכה ומעשה. בטחון סוציאלי, 63, 154 - 186. שמואלי, ב. (2010). חובת הדיווח על אלימות כלפי ילדים על פי המשפט העברי בהשוואה למשפט הישראלי. משפחה במשפט, כרך ג-ד, 279 - 302. שמואלי, ב. (2001). ענישה גופנית של ילדים בידי הוריהם על פי המשפט העברי - גישה מסורתית וזרמים מודרניים. פלילים י', 365 - 446. כהן, ת. (1991). לחיות בצל סוד. תל-אביב: מודן. (ספר קריאה הכולל עדויות של נפגעי התעללות בילדות)

Wolfe, D. A., Crooks, C. V., Lee, V., McIntyre-Smith, A., & Jaffe, P. G. (2003). The effects of children's exposure to domestic violence: A meta-analysis and critique. *Clinical child and family psychology review*, 6(3), 171-187.

Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse and Neglect*, 26, 697-714.

Hildyard, K. L., & Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: developmental issues and outcomes. *Child abuse & neglect*, 26(6), 679-695. Tyler, S. Alison, K. & Winsler, A.

(2006). Child neglect: Developmental consequences intervention and policy implications. *Child and youth care forum*, 35 (1), 1-20.

פוגץ, ד. (2002). הזכות להישמע? עדויות ילדים בהליך הפלילי. הפרקליט, 46 (1), 121 - 167.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %

הרצאה 0 %

השתתפות 0 %

הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: